PONEDELJSKA IZDAJA

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto I. - Štev. 14 | TRST, ponedeljek 28. maja 1945 | Cena 1.— liro

TITO V LJUBLJANI

Danes je druga Jugoslavija, ki natanko vodi račun o svojih pravicah in o svojih bratih

Bratje in sestre! Tovarši in tovarišice!

Dovolite mi, da vas pozdravimo v vaši slovenski, v naši jugloslovanski Ljubljani. Ta današnji veličastni zbor je dokaz, da so srca Slovence, v ogromne večine slovenskega ljudstva utripala skupno s srci ljudstva Hrvatske, Srbije, Makedonije, Črne gore, Bosne in Hercegovine, ko se je leta 1941. zrušila na našo državo tedaj največja sila v Evropi.

Slovenski narod, združen v Osvobodilni fronti, je v teku štirih let svoje neomahljivosti dokazal, da je pripravljen raje poginiti do zadnjega, kakor postati suženj svojega večnega sovražnika — nemškega osvajalca. Ni bilo lahko, to so bila težka leta trpljenja in krvavega okupatorjevega terorja, težka leta neenakih borb, borb skoraj golorokih ljudi z do zob oboroženimi bandami nemških osvajalcev in njihovih pomočnikov, slovenskih izdajalcev, bele garde pod poveljstvom sivolasega izdajalca Rupnika. Zgodovina borb slovencev je enaka zgodovini borb Hrvatov, Srbov in vseh ostalih narodov v Jugoslaviji. Tako danes, tu na ulicah Ljubljane, lahko smelo trdimo, da smo izvršili svojo dolžnost do skupne domovine, da je Slovenija izvršila svojo dolžnost do svoje ožje domovine in do svoje širše domovine, do nove federativne demokratične Jugoslavije. Naša borba z največjim sovražnikom Slovanov, človeštva, kulture in napredka je končana.

Slovenija je osvobojena. To je vaše delo, to je delo vseh vas, najboljših sinov Slovenije in sinov vseh narodov Jugoslavije. Osvobojeni so naši bratje v Istri in Slovenskem Primorju. Niso pa še osvobojeni naši bratje na Koroškem. Oni čakajo na svojo osvoboditev. V vašem imenu in v imenu cele Jugoslavije — nove federativne Jugoslavije — izjavljam, da nismo pozabili na naše brate na Koroškem, ki danes žal še dalje drhtijo in trpijo pod terorjem gestapovcev, preoblečenih v druge uniforme. Številni so primeri. Komaj nekaj dni je minilo od tedaj, ko so morale naše čete zapustiti Koroško, in že čujemo stokanje in klice na pomoč naših bratov na Koroškem.

S tega veličastnega zbora sporočamo našim zaveznikom, da od sedaj odgovornost za vse, kar se tamkaj dogaja, ne pada na nikogar drugega, kakor samo na njih. Pozivamo, da drže svojo obljubo, da jo izpolnijo, tisto, ki so jo dali v Atlantski pogodbi, da bo imel vsak narod pravico do samoodločbe. To sporočamo zaveznikom in zahtevamo od njih, da zaščitijo naše prebivalstvo pred tistimi preganjalci, ki so ga preganjali stoletja in najhujše pa v zadnjih letih.

Naše slovensko Primorje je po dolgih letih osvobojeno, toda nastali so neprijetni dogodki, nastal je nesporazum. Hoteli so nas odbolžiti, češ da smo izkoristili to vojno za nekakšne osvajalne cilje. Hoteli so nam naprtiti, da hočemo tu v zahodni Evropi postaviti naše zaveznike pred dovršeno dejstvo. Ne! Nismo postavili zaveznikov pred dovršeno dejstvo. Samo Nemce smo postavili pred dovršeno dejstvo. Nemce, katere smo tam tolkli in premagali. Izvršili smo samo svojo zavezniško dolžnost. Izvršili smo jo stoodstotno. Izvršili smo jo vestno do konca. V imenu vsega ljudstva, ne samo slovenskega, temveč vseh narodov Jugoslavije, odločno odbijam očitek da imamo kakršen koli namen nekaj s silo osvojiti. Ni nam treba s silo osvajati tistega, kar je naša pravica, ker verjamemo, da bodo zavezniki izpolnili svojo obljubo, dano v Atlantski pogodbi, da bodo narodi, vsi narodi, ki so bili zasužnjeni, imeli pravico, da sami odločajo o svoji usodi. V tem slučaju se nam ni treba bati za naše tamkajšnje brate.

—Smatramo, da smo s svojimi borbami z našimi žrtvami, z našimi napori na strani zaveznikov dovolj jasno dokazali, da smo zvesti skupni zavezniški stvari in da ne želimo ničesar drugega, kakor da živimo v miru in da bodo naši zasužnjeni bratje osvobojeni. Strašna zabloda bi bila s strani onih, ki bi nam to kratili. Strašna tragedija bi bila, če bi se morali ponovno boriti za ono, kar smo v tej vojni izvojevali. Naše ljudstvo, naši narodi v Jugoslaviji, vsi skupaj, brez razlike, Slovenci, Srbi, Hrvati, Črnogorci, Makedonci, Bosanci ali Hercegovci, vsi skupaj so trpeli in skupno dajali ogromne žrtve v tej veliki borbi vseh svobodoljubnih narodov. In zakaj mora sedaj, zakaj mora ravno sedaj izmučena in razrušena Jugoslavija, biti prva, ki bi jo doletela krivica? Dejali so, da je ta vojna pravična vojna, in mi smo jo kot tako tudi smatrali. Zahtevamo pa tudi pravičen zaključek. Zahtevamo, da bo vsak gospodar na svojem in nočemo plačevati tujih računov. Nočemo biti drobiž za podkupovanje. Nočemo, da nas mešajo v neko politiko interesnih sfer. Zakaj bi se našim narodom štelo v zlo, ker žele biti v vsakem pogledu neodvisni in nam hočejo zdaj to neodvisnost omejevati ali kratiti. Nočemo biti več od nikogar odvisni, in to ne glede na to, kar pišejo, kar govore, a piše se mnogo, piše se grdo, piše se nepravično, piše se nedostojno za one ljudi, ki žive v zavezniških državah. Krivica se dela s takšnim pisanjem naši izmučeni domovini. Ni tukaj samo Tito, tukaj je Jugoslavija, tu je Slovenija, tu je Hrvatska, Makedonija, Bosna, Hercegovina in Črna gora, tu so narodi, ki so dali milijon in sedemsto tisoč žrtev v tej vojni. Toda blato in klevete, katere sicer padajo na Tita, padajo na vse nas, padajo na one žrtve, ki leže v grobovih in katerih kosti so razmetane širom naše domovine, po dolinah in gorah. Takšnih žalitev naši narodi ne morejo trpeti in nočejo trpeti. Mi želimo živeti v miru, mi želimo, da po tej katastrofi mirno gradimo svojo opustošeno domovino. Nočemo storiti niti en nepremišljen korak. Toda kakor smo bili ponosni v naših nesrečah in smo tedaj, ko je največji osvajalec zasužnjil našo domovino, šli rajši v borbo, da

poginemo do zadnjega, kot da bi pripognili glavo, tako bomo tudi sedaj dosledni v svojem ponosu, dostojno branili svoje pridobitve in jih tudi ubranili.

Prepričan sem, da je celotno napredno človeštvo, ono, kar je najboljšega v človeštvu na naši strani. Ne moremo dovoliti, da se nam vsili zgodovinska krivica, da se nam naprti nekaj, kar ne izvira od nas. Hočemo, da ves svet ve, da Jugoslavija, ki se je borila, ne zahteva nič drugega kakor to, da bodo njeni narodi, sinovi njene krvi, v okviru njenih meja. To je naša pravica. Če so se v pretekli vojni godile krivice, zlasti ob zaključku, ko še ni bilo Jugoslavije, in se je šele ustvarjala v Versaillesu za zeleno mizo, če so takrat izdajalci in nekateri politiki, ki so zastopali to Jugoslavijo, lahko dajali kose naše domovine, lahko dajali sto in stotisoče naših bratov in sestra pod tuji jarem, vedite, da je danes druga situacija. Današnja Jugoslavija je nova Jugoslavija, vzrasla iz krvi in kosti sto in sto tisočev najboljših sinov. Danes je druga Jugoslavija, ki je dozorela v srcu vsakega državljana te države, ki natanko vodi račun o svojih pravicah in o svojih bratih. Takšno Jugoslavijo ljubijo vsi narodi Jugoslavije. Ni niti enega naroda, ki ne bi želel biti v tej skupnosti, ker je to skupnost bratstva, onega bratstva, ki je skovano v veličastni borbi. To je nova Jugoslavija, in mi ničesar drugega ne zahtevamo, kakor to, da jo vsi kot tako gledajo in da jo upoštevajo. S to Jugoslavijo se ne da mešetariti, niti trgovati.

Kar se tiče onih izdajalcev, ki so bili v državi sami, v vsakem narodu posebej, to je stvar preteklosti. Roka pravice, roka maščevalka našega ljudstva je že dosegla ogromno večino, a samo manjšemu delu izdajalcev se je posrečilo pobegniti pod okrilje pokroviteljev izven naše dežele. Ta manjšina ne bo nikdar več gledala naših divnih planin, naših cvetočih polj. Če bi se to vendarle zgodilo, bo to trajalo zelo kratek čas. Naši narodi so v tej veličastni borbi dali izraza svojemu globokemu patriotizmu, ne samo patriotizmu vsakega ljudstva posebej, vsakega naroda posebej, temveč globokemu jugoslovanskemu, slovanskemu patriotizmu. Vsakdo, ki bi se odločil , da od zunaj ruši ta splošni jugoslovanski, ta obče slovanski patriotizem, bi naletel na granitni zid in razbil bi si ne samo nos, temveč tudi glavo. Torej v zvezi s tem so propadli vsi računi, vsi računi z nekimi izdajalci, ki so pobegnili ali se še skrivajo v državi. Sedaj je prišel čas, da pridobitve, ki smo jih priborili, utrdimo, da izgradimo našo domovino, da pokažemo v dobi obnove prav tako navdušenje in prav takšen elan, kakor smo ga pokazali v borbi.

Dragi bratje in sestre Slovenije! Zagotavljam vas, da bo vlada federativne demokratske Jugoslavije storila vse, da skupno z vašo federalno vlado Slovenije, s prvo vlado, ki so jo Slovenci dobili po tolikih stoletjih svojega obstanka, sodeluje v najtesnejših stikih, da bomo storili vse, da bodo Slovenci uživali take pravice in da dobijo v Jugoslaviji tak položaj, ki jim po njihovih žrtvah in trpljenju pripada. Ob zaključku vam lahko povem, da uživa Slovenija posebne simpatije vseh narodov ostalih federalnih edinic. Ona uživa te simpatije zaradi tega, ker je bila prva, ki je 1941. leta izkusila vsa zverstva in preganjanja, ker so Slovenijo hoteli prvo popolnoma zasužnjiti in uničiti njene prebivalce.

Izseljevanje, preganjanje in teror, to so bile metode, ki so se najprej uporabile v Sloveniji. Vsi smo trepetali za vas, četudi smo bili v težkem položaju, toda bili smo vseeno v boljšem položaju kakor vi. Živeli ste tako rekoč stisnjeni od dveh strani, med dvema velikima fašističnima osvajevalcema.

Bali smo se za vas, toda verovali smo, da boste vzdržali in nismo se varali. Slovenija je vzdržala. Slovenija je prvič v svoji zgodovini tako zedinjena, tako monoltna, da so lahko nanjo ponosni tudi vsi ostali narodi Jugoslavije.

Naj živi federalna Slovenija v federativni demokratčni Jugoslaviji!

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Tito je naš, mi smo Titovi!

Že v zgodnjih jutranjih urah so ulice naše Ljubljane nenavadno oživele. Šolska mladina je tekala po ulicah, da čim preje pride domov, si natrga cvetja, vzame zastavice, potem pa hitro kar se da na Kongresni trg. Dvanajstletni pionir Borut je pritekel ves zasopel in klical svoje tovariše pionirje: «Zvone hitro se obleci, gremo! Tito je prišel! Naša četa mora biti skupaj! Pa še drugim povej!» Potem je zopet hitel naprej, da obvesti še ostale. Pionirček Zvonko pa je samo še neverjetno pocukal mamico: «Mami a res? Ko pa je videl njen nasmejani obraz, že ni več čakal odgovora. Pet minut nato je že stal v zboru z zastavico in šopkom v roki.

Po ulicah so brzele na kolesih tovariške delavke. «Kam?» so jih spraševali. «Domov po rože!» so odgovarjale vse nasmejane. «Samo hitro pridi!»

Pri vseh oknih so stale pridne gospodinje in hitele, da čim preje še lepše kot prejšnji dan okrase svoja okna. Šopek poleg šopka, zastavice nanizane na dolgih vrvicah, ter srečni obrazi prebivalcev so pričali, kako zelo ljubi Ljubljana in z njo vsa Slovenija svojega Tita.

Delavci tobačne tovarne so spletli okoli vse tovarne en sam nepretrgan venec iz cvetja. «Samo, da ga bomo videle» so se pogovarjale delavke.

Partizan Matjun je pripovedoval ves srečen svojim tovarišem kako je prvič dobil Titovo sliko. «Komandant je imel dve njegovi sliki. Toliko časa smo ga prosili zanje, da nam je obljubil, da jo bo dal tisti četi, ki bo res najboljša. Da ti vidiš kako je moja četa jurišala. Pa smo jo le dobili. Še danes jo imam». Počasi je potegnil iz žepa skrbno v papir zavito majhno sliko Tita.

S kakšno ljubeznijo so naši borci govorili o njem. On jim je bil vzor v vsem. Zato ni čudno, če se je iz prs ljudstva iztrgal en sam klic navdušenja in sreče: «Tito, Tito! Tito je naš, mi smo Titovi! Živel naš vodja!»

Maršal Tito je prišel v Ljubljano

V jutranjih urah je radio Svovodna Ljubljana sporočil slovenskemu narodu radostno vest, da pride maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito v Ljubljano. Tedaj se je vesela vest kot blisk razširila po mestu, prodrla v predmestja in preko odprtih blokov daleč v okolico. Iz vseh krajev so hiteli prebivalci, delavci, kmetje, mladina in meščani z zastavami, transparenti in okrašenimi slikami svojega ljubljenega voditelja in velikega vojskovodje na Kongresni trg. Povsod je odmevala vest «Naš Tito pride!».

Ogromne množice so napravile gost koridor od Bežigrada po Dunajski cesti do Kongresnega trga, ki je valoval v množici ljudstva.

Pred svojih prihodom v Ljubljano, se je maršal Tito ustavil v svoji rojstni vasi Kumanovec v Hrvatskem Zagorju, kjer je obiskal svoje še živeče sorodnike in svoj dom. Nato pa je preko Celja nadaljeval pot proti Ljubljani.

Na Ježici so maršala Tita pričakali naši najvišji predstavniki vojaških in civilnih oblasti. V imenu slovenskega naroda, je pozdravil maršala Tita predsednik Narodne vlade tovariš Boris Kidrič. Tovariš Tito pa se mu je zahvalil za prisrčen sprejem, nakar so mu bili predstavljeni vsi člani Narodne vlade Slovenije, Predsedstva SNOS-a ter zastopniki vojaških oblasti.

Nekaj trenutkov nato so vsi avtomobili že odbrzeli skozi mogočen spalir navdušenih pionirjev, ki so obsipavali avtomobile s cvetjem in vsi srečni, da so videli svojega Tita veselo vzklikali in prepevali.

Ko je maršal Tito prispel na Kongresni trg, je množica vzvalovala v silen orkan navdušenja in vzklikov. Tito čigar ime smo toliko časa skrivali z radostjo v srcih, ime, ki nam je pomenilo vse, srečo, svobodo, za katero smo se toliko časa borili pod njegovim vodstvom prav ta Tito je prišel sedaj med nas. Prav ta Tito, nam je s svojo nepremagljivo vojsko dal tisto, kar smo toliko časa čakali s takim hrepenenjem, za kar smo se toliko časa borili.

Nekaj časa po prihodu na Kongresni trg, se je maršal Tito pojavil na balkonu univerze. Med tem pa se je vlila močna plona. Toda kljub temu so ljudje zaprli dežnike in raje bili do kože premočeni, samo da so videli svojega Tita. Med dežjem je pričela padati toča. Toda Tito je govoril. «Tito se ni še nikdar umaknil. Ravno tako je stal na položajih v borbi, ko so okoli njega sikale krogle. Z ravno tako vztrajnostjo in kljubovalnostjo je zdržal v najtežjih momentih» se je čul šepet med množico. In zopet se je izvilo iz množice silno vzklikanje ter navdušenje.

Po končanem govoru, je bil maršal Tito povabljen na slavnostno kosilo v vladno palačo. Popoldan pa je v spremstvu najvišjih predstavnikov odšel peš na sprehod po Ljubljani. Ljudje na ulicah so ga takoj spoznali in ga povsod navdušeno pozdravljali.

Garibaldinskim žrtvam

Počasi in z nekim resno-veličastnim korakom se pomika pogrebni sprevod skozi mesto. Številni venci, ki jih nosijo borci in dekleta pričajo kako priljubljeni so borci Titove vojske, pa naj bodo Italijani ali Slovenci. Ovenčane krste nosijo naši vojaki, da s tem izkažejo padlim tovarišem zadnjo čast. Dolg, neskončen je sprevod. V globokem molku stoji množica ob strani ceste.

Štiri mlada življenja nam je že v svobodi oropal propadli ostanek fašizma. Še pred dnevi so ponosno zravnani korakali v paradi po ulicah Trsta, nasmeh na njih ustnicah je pričal, da so srečni. Danes pa jim majsko sonce sije na ovenčane in s cvetjem obsute krste. Delavci-borci zaledja so prihiteli iz vseh delavnic, da spremijo na zadnji poti delavce-borce za svobodo. Lahak morski veter se igra s številnimi zastavami, ki nalahko plapolajo, kot da bi se bale, da junakov ne prebudijo iz spanja. Italijanski in slovenski delavec sta se udeležila pogreba, družno korakata ob resnih zvokih pogrebne koračnice.

Za mir, za svobodo, za ugled dela so se borili, pa so v pomladi že priborjene svobode padli od zločinske fašistične roke. Gnili ostanki fašizma, katerih se reakcija poslužuje, pričajo, da se nas bojijo, ker smo močni. Če smo si znali svobodo priboriti, jo bomo znali tudi čuvati proti vsakomur, in za vsako ceno.

Z bogom, tovariši Garibaldinci, vaša sveta žrtev nas bo vzpodbujala v borbi proti vsem temnim, podtalnim sovražnikom, ki bi nas še hoteli ponovno zasužnjiti.

Z bogom tovariši Garibaldinci, «Mazzinijevega» bataljona. Vi ste bili veliki začetniki ideje bratskega sodelovanja med Italijani in Slovenci. Vaš bataljon je rodil divizijo, ki je v zmagovitem poletu dosegla cilj — osvoboditev vaših in naših bratov izpod fašističnega tiranstva.

Z bogom tovariši Garibaldinci, spomin na vašo veliko žrtev bo neizbrisno v naših srcih. Ko nad Trstom plapolajo zastave svobode, za katero smo se skupno borili po kamenitem Krasu, sončnih Brdih, na visokem Matajurju, v snežnih viharjih in burji, trnovskih, črnovrških in notranjskih gozdov, so vaše oči ugasnile za vedno.

Naša skupna, nova domovina ne bo pozabila junakov.

Naj vedo tisti, ki s takimi dejanji skušajo motiti miren razvoj svobodnega Trsta, da Nemčije ni več, ki bi jih ščistila. Mi v skupnem odporu smo jo zrušili. Zrušili smo Mussolinijev fašizem, zrušili toliko razupiti «novi evropski red», in bomo v kratkem obračunali tudi s cmeravimi ostanki nekdanjega fašizma.

V nemem molku stojimo ob odprtem grobu štirih Garibaldincev in molče, toda grozeče kot grom v daljavi prisegamo: Maščevali vas bomo! Neizprosno bomo pometli z vsemi črnimi dušami. Neizprosna roka ljudske pravice bo obračunala z njimi.

Naš odgovor: Odločen boj...

Pismo Garibaldincev ob ostudnem atentatu fašističnih zločincev

25. majnika 1945, dan prazničnega razpoloženja, je pa vznemirila strašna eksplozija; štiri mrtvi in več ranjenih. Ugotovilo se je da gre za teroristično dejanje.

Živina, mrhovina! Vedno isti. Potem, ko so o nas širili izzivalne vesti glede našega italijanstva, o naši ljubezni do Domovine, nas sedaj še zahrbtno in izdajalsko napadajo, hočejo nas ubiti!

Mnogo ljudi še misli da je beseda «reakcija» naša iznajdba, zato da lahko držimo mesto pod strogo vojaško kontrolo. Dobro, mislimo pa, da so menjali mnenje: je to še živa in stvarna beseda, ki znači fašizem, to je teror nad ljudstvom.

Reakcionarni krogi, ki so leta 1919 rodili fašizem, so svoj stvor zgubili, obstojajo pa še. Njih jajčniki so pripravljeni na ponovno oploditev in na porod novih zločinov.

Za nas Garibaldince ne bo 25. maja pomenil samo obletnico smrti štirih tovarišev, pač pa tudi odkrito napoved borbe, ki nam jo je reakcija vrgla v obraz s svojim izdajalskim napadom.

Z zadnjim dejanjem nam je reakcija dokazala, da smo njeni neprijatelji, in to nam je v čast. Pokazala je, da se nas boji, da smo mi sila napredka, pravice, ljudskega hrepenenja, in da smo sedaj, ko smo si priborili svobodo, pripravljeni braniti jo za vsako ceno.

Lažni demokrati, ki nas nazivajo izdajalce domovine, so lahko ponosni na podvige njih skvadristov, zapomnijo pa naj si, da je ljudstvo z nami, kajti mi smo njegov najbolj zavedni del.

Prišel je čas, ko moramo poreči «dovolj s fašizmom», in strah naj bo tiste, ki so zahtevali boj, kajti imeli ga bodo in ne bodo o njem pripovedovali... v svojih tako imenovanih «demokratičnih krogih».

Do pred kratkim so nekateri sloji tržaškega prebivalstva bili dozdevno dezorientirani, a danes so tudi ti zavzeli položaje poleg nas. Vse prebivalstvo je sedaj spoznalo v naših sovražnikih tudi svoje sovražnike in je sklenilo jekleni blok z nami, ki smo njegovi vojaki. Razpršilo je vsako nezaupanje, ki je vladalo napram jugoslovanskim tovarišem, in danes vidi v njih brate v borbi za dosego pravice in spoštovanja.

Ni nobeno čudno naključje, da so nas napadli ravno na rojstni dan maršala Tita. Ne, prav gotovo je to bilo preračunano. To gre v okvir borbe, ki so jo reakcionarci podvzeli proti nam, spada v načrt za uničenje tiste edinice, ki se je strnjena okoli Titovih sil z uspehom in z orožjem v roki borila proti oddelkom izdajalcev, renegatov, tatov in morilcev, ki so skozi dvajset let mučili Italijane, Slovence in Hrvate. Ta edinica predstavlja sedaj politično in vojaško silo, s katero bodo Italijani s Primorske stvorili ne samo idealno, pač pa tudi reelno vez med italijanskimi in slovenskimi silami.

Ugotovili pa smo še drugo zvezo: Atentat se je izvršil prav v prostorih, kjer se je nastanil bataljon «Mazzini». To je tisti bataljon, ki je ustvaril našo divizijo in s tem zabeležil začetek tistega pohoda, ki je bil in bo nezadržljiv na poti za dosego najvišjih pridobitev, t. j. bratstva med narodi in dokončnega uničenja onih sil, ki ovirajo svobodo in napredek.

Mir, svoboda in spoštovanje dela To je, kar hočemo za Italijane. Za to se bomo še kjer koli in vedno borili. Od danes si bomo prisvojili obupne ali odločne besede, ki so jih junaški borci španskega naroda dvignili leta 1936 proti takrat mogočnemu mednarodnemu fašizmu: «Ne bodo prevladali!» Junaki in mučeniki španske vojne, vredni bomo vašega gesla. Naši padli vam to zagotavljajo.

Prve, ki so v tem novem boju padli, samozavestno in mogočno pozdravljamo: «Slava vsem, ki so padli za svobodo!»

Zbogom, tovariši. Spomin vaše žrtve bo za nas v spodbudo za borbe proti temnim silam, ki si želijo suženjstva narodov. Stali boste vedno ob naši strani in spominjali se vas bomo vedno kot vzor ljubezni in vere. Na dan popolne zmage nad vsemi silami, ki se zoperstavljajo zmagovitemu pohodu narodov, vas bo Domovina stisnila v svojem naročju z vso ljubeznijo, katero goji mati do otrok, ki znajo zanjo umreti.

«Fašisti ne bodo prevladali!»

Zborovanje predstavnikov Sovjetskih strokovnih zvez

Poljska delegacija je izrazila hvaležnost Rdeči Armadi

MOSKVA, 27

Včeraj se je vršilo v Moskvi zborovanje predstavnikov Sovjetskih strokovnih zvez; predstavnikov premogovne industrije, delegatov moskovskega Sovjeta, javnih delavcev prestolice in delegacije Poljskih rudarjev. Zborovanje je otvoril predsednik Osrednjega sveta strokovnih zvez Kuznecov. V svojem govoru je dejal med drugim: Sovjetska javnost prisrčno pozdravlja poljsko delegacijo, ki predstavljajo predstraže svobodne demokratske Poljske. Obisk poljskih rudarjev Sovjetski Zvezi je doprinos k učvrščevanju mednarodne solidarnosti delavskega razreda. Naša dolžnost je, da objačimo te vezi na vse možne načine, in neusmiljeno razkrinkamo sovražnike poljsko-sovjetskega prijateljstva, ki poskušajo porušiti mednarodno enotnost delavskega razreda. Kuznecov je nato govoril o junaštvu sovjetskih rudarjev, ki so v najtežjih momentih borbe s hitlerjevsko Nemčijo omogočili neokrnjeno dobavo celo v času, ko je dežela izgubila začasno Donski bazen. Skupščina je toplo pozdravila Kuznecova. Nato je govoril generalni direktor poljske premogovne industrije Topolski, ki je dejal: Mi smo vsi pod vtisom nepozabnega sestanka v Kremlju, z legendarnimi voditelji Rdeče armije; z velikim prijateljem poljskega naroda, maršalom Stalinom. Poljski rudarji znajo ceniti veliko čast, da so bili povabljeni skupno s predstavniki Sovjetskega naroda, k srečanju s slavnimi voditelji Rdeče armade, ki so rešili evropske narode. Poljaki ne bodo nikoli pozabili, da jih je Rdeča armada rešila pred uničenjem v nemških taboriščih smrti, da se morajo samo bratski pomoči sovjetskega naroda zahvaliti, da jim je bilo mogoče zgraditi novo neodvisno demokratsko Poljsko. Odslej naprej je vzkliknil Topolski, ne bo nobena sila več mogla poruiti našega prijateljstva z veliko Sovjetsko Unijo. Predsednik uprave zveze poljskih rudarjev Sczenjak je imel vzpodbuden govor. Zahvalil se je Sovjetskim vojakom za osvoboditev in za pomoč, ki jo je Sovjetska vlada dala za obnovo premogovne industrije v Poljski. Govoril je še Bronislav Strelec, delavec, ki je dejal, da velja naša ljubezen Moskvi ne samo kot prestolici Sovjetske Zveze, marveč kot prestolici vseh Slovanskih narodov. *(Tass)*

Osvoboditev voditelja grške komunistične partije

ATENE, 27

Ameriške čete so osvobodile v taborišču Dachau blizu Münchena 32.000 oseb; med njimi tudi voditelje grške komunistične partije Zahariadis. Ta osvoboditev je izzvala ogromno navdušenje in veselje. V zvezi z gornjo novico, je bila poslana ameriškemu konzulu prošnja, da se čimprej omogoči povratek Zahariadisu v Grčijo.

3 kanadske divizije za okupacijo Nemčije

OTAVA (Kanada), 27

Včeraj je bilo javljeno, da bodo tri kanadske divizije zastopale Kanado med zavezniškimi četami pri okupaciji Nemčije. Središče kanadske okupacijske cone bo Hamburg. Toda njene točne meje še niso popolnoma določene. Kanadske čete močne okrog 25.000 mož sestavljajo del brjtanskih okupacijskih sil pod poveljstvom maršala Montgomeryja. Dolžnosti okupacijskih sil so sledeče:

1. Prepričati nemško prebivalstvo, da so bile nemške čete dokončno poražene;

2. Zagotoviti zakonitost in red;

3. Preprečiti vsako sovražno dejavnost, ki bi se mogla pokazati s strani podtalnih in ilegalnih gibanj;

4. Ustanoviti potrebno oblast, da se zagotovi pokoravanje nemškega ljudstva odredbam izdanih od zavezniške kontrolne komisije.

(NNU)

Narod lastnik premoženja Nemcev in izdajalcev

PRAGA, 27

Vlada Češkoslovaške republike je izdelala zakon po katerem preide na narod privatno in javno, premično in nepremično premoženje, ki je pripadalo Nemcem in izdajalcem. Zakon bo objavljen v bližnji bodočnosti v obliki odloka predsednika republike. *(Tass)*

Tovarne vstajajo

PRAGA, 27

Tovarne železa in jekla v mestu Vitovice, ki so ene od najobsežnejših v Evropi, so pričele obratovati. V tovarnah je zaposleno 45.000 delavcev in uradnikov. *(Tass)*

Poglabljanje prijateljstva med Bolgarijo in Jugoslavijo

SOFIJA, 27

Dopisnik Tanjug-a iz Sofije javlja: Na govor ki ga je imel jugoslovanski poslanik v Sofiji Nikola Kovačević ob priliki izročitve svojih akreditivnih pisem, je odgovoril bolgarski namestnik Boboševski: Sedaj po popolni zmagi nad fašističnimi državami v Evropi, po zmagi za katere smo mi in vi prelivali svojo kri. Ugotovaljamo skupno z Vami, da so vezi postale še tesnejše, še bolj bratske, kot v preteklosti. Kot ste pravilno omenili bolgarski narod izhaja iz vojne zdrav, zedinjen in odločen v borbi proti skupnim sovražnikom. Srečni smo, da se nam danes nudi prilika, da izrazimo svojo vzhičenost, ki nas skupno z vsem našim narodom preveva, nad Vašo narodno-osvobodilno vojsko in nad Vašim velikim in zaslužnim vrhovnim komandantom Titom. Nikdar nismo dvomili, da bodo čustva bolgarskega naroda do narodov Titove Jugoslavije pravilno pojmovana in ocenjena. Lahko Vam rečem gospod minister, da bomo mi v Bolgariji storili vse, da se utrdijo in poglobijo nezlomljive vezi med Bolgarijo in Jugoslavijo in to v interesu ne samo naših dveh narodov, marveč vseh slovanskih narodov, v interesu svetovnega miru, svobode in enakosti.

Rovarjenje reakcionarnega tiska proti Sovjetski Zvezi

MOSKVA, 27

«Pravda» piše: Nekateri ljudje ne morejo razumeti gotovih očitnih dejstev, med tem ko jih drugi nočejo. Z začudenjem in z neodobravanjem vidimo, kako ameriški tisk «Hearst» tipa sistematično in zlobno prikazuje v napačni luči Sovjetsko delegacijo v San Franciscu. Ali mogoče dela to zato, ker ne razume tega položaja? Nikakor ne, ta tisk se brani priznati, da je Sovjetska zveza velika demokratska sila; ki razpolaga z dovolj moči, da lahko zagotovi varnost svojih lastnin mej in tudi varnost evropskih narodov. Čimprej bodo ti prijatelji in sovražniki spoznali to dejstvo, tem bolje bo to za vse človeštvo. Osnovni življenjski interesi velikih zaveznških sil dajejo vso jamstvo in možnost za medsebojno razumevanje in za edinost v borbi s fašizmom. To se je pokazalo v teku vse zmagovite vojne v Evropi. Med tem pa «Yorkshire Post» n. pr. poizkuša, da bi prikrila zgodovino in da bi po starem vzorcu postavila nasproti nekemu konvencionalnemu «zapadu» neki konvencionalni «vzhod». Mi se prav dobro spoznamo na različne «zapadnjake», n. pr. pred vojno, so «zapadne metode» britanske zunanje politike obstojale v tem, da je skušala usmeriti ves evropski svet proti Sovjetski Uniji in ustvariti umetno sovražno izolacijo Sovjetske Zveze. Te «zapadne metode» so dale dobro poznane rezultate. Največjo katastrofo, ki je skoraj uničila Veliko Britanijo. Med vojno so te zapadne metode bile zamenjane z drugimi v obliki Anglo-Sovjetske pogodbe in v ustvaritvi koalicije velikih demokratskih sil.

Te «zapadne» metode so imele za rezultat zmago nad hitlerjevsko Nemčijo in treba je naglasiti, da so imele operacije Rdeče Armade na vzhodni fronti odločilno vlogo, pri reševanju evropske civilizacije. «Yorkshire Post» se pritožuje, da Sovjeti težijo k izolaciji in k enostranskim akcijam. Kot primer za to, navaja list formiranje provizoričnih vlad v Poljski in v Avstriji. Toda dejstva so jasna in s tem da je Rdeča Armada osvobodila narode, ki so bili pod jarmom nemškega fašizma, je razrušila tudi fašistično stranko in njene sokrivce, je uničila fašistične ustanove. Rdeča Armada je opravila to delo zelo temeljito. V popolnem soglasju s sklepi Krimske konference, ter se to na noben način ne more imenovati enostranska akcija. Popolno uničenje fašizma ima za posledico obnovo demokracije v vseh deželah, z vsemi demokratskimi institucijami zopet oživelimi. Narodi so se otresli nemškega jarma. Demokracija se vraća na oblast in Sovjetski narod zahteva zaradi svojih življenjskih interesov od provizoričnih vlad edino to, da ne dopuščajo profašističnih elementov ki so Sovjetski vladi sovražni. *(Tass)*

Doenitz - vojni zločinec

NEW YORK, 27

Frederick Myres, podpredsednik ameriškega sindakata pomorščakov je včeraj izjavil, da je komisija Združenih narodov za kaznovanje vojnih zločinov pristala na to, da se s pomočjo moštva trgovske mornarice zbérejo dokazi, ki naj bi omogočili vključitev admirala Doenitza med vojne zločince. Myers je dejal, da je iz Londona dospel povoljen odgovor na ponudbo sindikata, ki želi, da se s pričami dokaže njegovo mnenje, po katerem je moštvo nemških podmornic premišljeno izvrševalo ukaze poveljnikov, ki so odrejali, naj se brodolomniki torpediranih trgovskih ladij umorijo. Ameriški sindikat je 8. maja obtožilo Doenitza, da je povzročil smrt 15.000 mož zavezniške trgovske mornarice. Myers je izjavil, da bo sindikat predložil kot pričevanje izjave tistih, ki so po brodolomu ušli smrti.

Razgoveri pri Stalinu in Molotovu

MOSKVA, 27

Harry Hopkin, Averill Harriman in Bohaen, dodeljeni ameriškemu zunanjemu ministrstvu so danes ponoči razgovarjali v Kremlju poldrugo uro s Stalinom in Molotovom. *(Tass)*

Čudno postopanje švedskih oblasti

STOKHOLM, 27

Svedski časopis «Expressen» je ponatisnil poročilo časopisa «Norshen Flamman», v katerem pravi, da je neki vojška nemška skupina sestavljena iz enega podpolkovnika in dvajsetih oficirjev in podoficirjev pred kratkim prispela iz Norveške na Svedsko. Takoj po njihovem prihodu so jih švedski oficirji povabili v svojo menzo, kjer so jim postregli z obilnim kosilom. Po obedu je švedski oficir povedal Nemcem, da se zaslišavanje ne bo vršilo tega dne, ker so preveč utrujeni. Švedski vojaki so očistili barake, katere so bile dane Nemcem na razpolago.

Nekaj dni nato je prispelo tudi več Rusov, med njimi en podpolkovnik in en kapetan iz Norveške na Svedsko. Svedski oficirji so postopali z njimi na povsem drug način. Ruse so nastanili v razpadajočo hišo. Obed so jim dali šele pozno zvečer in jih niso povabili v oficirsko menzo. Stalno so bili pod nadzorstvom, medtem ko so se nemški oficirji lahko prosto gibali. — V zvezi s tem izjavlja, časopis «Expressen», naj se dejstva, ki poroča «Norshen Flamman», hitro in temeljito preiščejo.

Aretacija bivših rumunskih ministrov

LONDON, 27

Romunski radio sporoča, da je ljudsko sodišče aretiralo 5 bivših ministrov iz vlade Antonesca: Nocollemana bivšega ministra za poljedelstvo, Constantina Busila, bivšega ministra za javna dela, dr. Petra Tomescu-ja bisšega ministra dela, generala Nikolaja Stecescu-ja, ministra za finance in Ioneschitu-ja, bivšega ministra za poljedelstvo. (NNU)

POKRAJINSKI NARODNO OSVOBODILNI ODBOR ZA SLOVENSKO PRIMORJE

ODSEK ZA INDUSTRIJO

OBJAVA

Nadzorstvo nad obratovanjem in poslovanjem vseh industrij in drugih obratov preide z dnem te objave v delokrog civilnih oblasti na Slovenskem Primorju.

Vsa podjetja in obrati naj se obračajo v vseh vprašanjih civilnega značaja le na pristojne narodno-osvobodilne odbore, za mesto Trst pa na Osvobodilni svet v Trstu.

SMRT FAŠIZMU — SVOBODO NARODU!

Tajnik: Dr. BOGDAN BRECELJ, l. r. Predsednik: FRANCE BEVK, l. r.

Kako se bodo reševali spori

Govor Stojana Gavrilovića iz San Francisca

LONDON, 27

Danes poteče mesec, odkar se je sestala konferenca 48 zedinjenih narodov v San Franciscu z namenom da organizira bodoči mir in varnost v svetu. Na ta dan, ko se bodo narodi demokratične federativne Jugoslavije upravičeno spraševali, kaj so napravili naši delegati v San Franciscu in kakšne uspehe so dosegli, želim da vam podam nekaj važnih dejstev.

Glavni politični problem okoli katerega so se vodile diskusije v San Franciscu je rešitev sporov mirnim potom. Odredbe, ki so že sprejete predvidevajo, da se bodo vsi spori med državami reševali na podlagi pogajanj, razsodišč, ali sodnega postopanja. Rešitev tega problema predstavlja enega od glavnih stebrov varnosti, vendar je na tem vprašanju bila storjena potrebna in važna izjema, ki so jo zahtevale mnoge delegacije, a med njimi posebno delegati Jugoslavije. Bivše sovražne države se ne bodo mogle okoristiti s to organizacijo, dokler ne bo na konferenci mira sprejet sklep o vprašanjih, ki jih imajo članice s temi državami. To se pravi, da bivše sovražne države, ki so izzvale vojno ne bodo mogle staviti nikakih predlogov na bodoči mednarodni organizaciji dokler se z mirovno pogodbo definitivno ne urede njihovi teritorijalni status.

Naš narod, ki je dal toliko žrtev za skupno stvar in zmago, bo vsekakor pozdravil ta sklep, ki se nanaša na probleme, ki jih imamo s svojimi bivšimi sovražniki.

Drugi osrednji problem je v tem, kako se bodo reševali spori. Tudi našo državo zanima ta problem, ki se nanaša na podvzemanje gospodarskih ukrepov, proti onim ki se ne držijo odredb. V poštev pridejo sankcije, katere bodo po vzoru vojnih ukrepov vse države skupno podvzele. O njih bo odločeval svet varnosti, v katerem ima naša država vse pogoje, da bo med prvimi zaščitena. V tem sklopu listin, je še ena bistvena točka glede uporabe vojaške sile, ko bo šlo za izvajanje vojaških sankcij. Vsaka država bo morala dati na razpolago svetu varnosti določen kontingent čet in materijala, ki bo določen s posebnimi določili. Vsaki državi bo z odredbo zagotovljeno, da bo zastopana po svojih delegatih, še predno bodo izdani sklepi o ukrepih vojaških sil. Ta odredba je naletela na polno razumevanje vseh velesil.

Odkrita tajna nemška postaja

PRAGA, 27

Dnevnik «Pravo Lidu» poroča, da je bila v noči na 23. maja v Pragi odkrita tajna nemška radio-oddajna postaja, ki je grozila ljudstvu s povratkom Nemcev. Neki Bileck in njegova žena, ki sta skrivala oddajne naprave sta bila aretirana. Za časa nemške okupacije sta bila v službi tajnih agentov Gestapa. *(Tass)*

Petain išče zagovornike

WASHINGTON, 27

Admiral Leahy je izjavil, da ne bo podal nobenega komentarja na Petainovo prošnjo, s katero ga ta prosi, naj bi nastopil kot priča na njegovem procesu radi sodelovanja. Leahy, ki je točasno šef osebnega glavnega stana Trumana, je bil ameriški poslanik pri Vichyjski vladi. (NNU)

Za kulturno sodelovanje s Sovjetsko Zvezo

BEOGRAD, 27

Agencija Tanjug sporoča, da je bila v Crni gori ustanovljena družba za kulturno sodelovanje s Sovjetsko Zvezo. Prvo zasedanje odbora organizacije se je vršilo na Cetinju in je sprejelo pravila organizacije in izvolilo svoje predstavnike. Minister za prosveto Perović, ki je govoril na zasedanju je poudaril vsem navzočim starodavno prijateljstvo črnogorskega in ruskega ljudstva.

(Radio Tass)

Smrtna kazen v Danski

KOPENHAGEN, 27

V obeh zbornicah danskega parlamenta, se je včeraj razpravljalo o ponovni uvedbi smrtne kazni, ki je bila odpravljena v Danski, pred 50 leti. Smrtna kazen naj bi se nanašala na morilce in krivce veleizdaje. Smatra se, da bo ta ukrep odobren. Medtem, ko se je v parlamentu razvijala ta debata, se je vršil v bližnji justični palači proces proti enemu od najbolj znanih danskih izdajalcev Henningu Broendumu, ki je priznal, da je izvršil 50 umorov po naročilu Nemcev in da je sodeloval v okrog 100 drugih zločinih. (NNU)

IZ SOVJETSKE ZVEZE

Stalinova zahvala ruskemu narodu

MOSKVA, 27

«Pravda» piše v svojem uvodniku: Na nepozabni dan 24. maja je ves svet prisluhnil besedam, ki jih je naslovil Stalin sovjetskemu ljudstvu in na prvem mestu ruskemu narodu, ki je najodličnejši narod med vsemi narodi SSSR. Lepe Stalinove besede izražajo misli tisočev državljanov v notranjosti in zunaj naše dežele. V Ukrajini, v Beli Rusiji, v Poljski, Češki in v Jugoslaviji, povsod je častčen ruski narod. Ruski narod je zaslužil to vsesplošno spoštovanje v delu svoje zgodovine. Vedno se je odlikoval po svoji vdanosti domovini, po svoji zgodovinski borbi za obrambo svojih pravic, po spoštovanju pravic ostalih narodov. Ruski narod je prinesel svetu vzvišene ideale, katere so ruski pisatelji in učenjaki filozofi in revolucionarji razširjali s svojimi deli po vsem svetu. Rusija je domovina leninizma. Ruska kultura je svetovne važnosti. Ruski narod je vedno izkazoval najbolj vzvišeno in plemenito vojaško hrabrost. Jasen duh, trden značaj in potrpežljivost ruskega ljudstva so doživeli posebno potrditev v razdobju sedanjih velikih vojnih dogodkov. V letih 1941-1942, ko se je Rdeča Armada umikala, se je naša domovina nahajala v izredno težkem položaju. Vendar je ruski narod nadaljeval borbo s polnim samozatajevanjem do popolne zmage nad Nemčijo, kajti njegov jasen duh mu je kazal edino pravo pot. Vsi Rusi so se dvignili z istim poletom da zagrade vse ceste, ki vodijo v Moskvo, Leningrad in proti Volgi in so združili okrog sebe vse sovjetske državljane različnih narodnosti. Brezmejno zaupanje ruskega ljudstva v boljševiško stranko, v Stalina, v njegovo bistroumnost in v njegovo vodstvo so podžigali sovjetsko ljudstvo da je storilo vse, kar je od njega zahtevala sovjetska oblast. To je kar je rešilo našo domovino nemške sužnosti. V tej vojni, ki nima primere, vojni ljudstev proti sovražniku človeštva, nemškemu imperializmu, je ruski narod visoko dvignil zastavo napredka, svobode vseh narodov, zastavo demokracije in enakosti vseh narodov. Pred vsem svetom, pred vsem človeštvom sije zvezda ruskega naroda, ki je doprinesel brezštevilne žrtve v imenu zmage, v imenu slave in moči domovine. Narodi Evrope praznujejo svojo osvoboditev in izražajo svojo hvaležnost Rusiji, veliki deželi Sovjetov, deželi Lenina in Stalina. (Tass)

Proslava 220. obletnice Akademije znanosti SSSR

MOSKVA, 27

Odbor, ki ima za nalogo, da izvrši priprave za proslavo 220. obletnice Akademije znanosti SSSR, se je sestal 22. maja pod predsedstvom Komarova, predsednika Akademije. Akademik Komarov je podal poročilo o poteku priprav za proslavo obletnice Akademije, svečana seja Akademije znanosti SSSR se bo vršila v Moskvi in v Leningradu od 15. do 28. junija. Tisoč najodličnejših sovjetskih znanstvenikov bo povabljenih na to svečanost. Poleg tega so bila poslana vabila znanstvenim akademijam federalnih republik, vojaškim akademijam, univerzam; ostalim višjim šolam in institutom za znanstvena raziskovanja s prošnjo, da pošljejo svoje zastopnike na svečanosti. 146 odličnih tujih znanstvenikov in predstavniki 144. tujih znanstvenih zavodov je bilo povabljenih. Ob tej obletnici bo izšlo več publikacij sovjetskih znanstvenih akademij. Izšla bo posebna jubilejna publikacija «220 let Akademije znanosti SSSR», ki bo vsebovala članke o zgodovini Akademije, seznam vseh akademikov, podatke o znanstvenih institutih Akademije in statistične podatke. Pregled zgodovine znanstvene Akademije SSSR v 220 letih njenega obstoja bo izšel v posebni izdaji. Poročila, ki jih bodo dali na svečani seji Akademije, bodo predhodno objavljena v ruščini, angleščini in francoščini. Revije znanstvene Akademije «Izvestja» in «Vestnik» bodo izšle na posebnih izdajah za to priliko. Ob tem času bodo v Moskvi in Leningradu organizirane razstave knjig in arhivnih dokumentov. Tu bodo tudi razstavljeni avtentični dokumenti, ki kažejo razvoj ruske znanosti in dejavnosti znanstvene Akademije od njene ustanovitve do današnjih dni. Na plenarni seji odbora je bil že odobren program svečanega zasedanja Akademije znanosti SSSR. Zasedanje se bo pričelo 16. junija v Moskvi s svečano otvoritvijo. Govorila bosta Komarov, predsednik Akademije znanosti SSSR in Bronevič, tajnik Akademije. Za časa teh svečanosti bodo lahko povabljeni znanstveniki obiskovali znanstvene institute in zanimivosti Moskve in Leningrada. (Tass)

Pregled športnih dogodkov v SZ

MOSKVA, 27

Pričenjamo objavljati tedenski pregled športnih dogodkov v Sovjetski Zvezi, ki ga daje eden izmed najbolj priljubljenih sovjetskih nogometašev, najboljši srednji napadalec v državi, Grigorij Fedetov, kapetan moštva osrednjega kluba Rdeče Armade, ki zavzema častno mesto med tremi najboljšimi sovjetskimi nogometnimi moštvi.

Grigorij Fedetov je star 28 let in igra nogomet od svojega 11. leta. Postal je slaven po svoji izredni izdržljivosti, napadalnem stilu in preciznosti. Visok je 174 cm in tehta 73 kilogramov. Ta mojster sovjetskega nogometa ni popularen samo v SSSR ampak tudi v Norveški, Danski, Franciji, Angliji, Španiji in Bolgariji. To je Fedetov prvi pregled v začetku poletne športne sezone v SSSR: Po stari tradiciji SSSR sta pomladanske in poletne športne sezone SSSR otvorila dva velika tekmovanja: množični gozdni teki v katerih sodelujejo mnogi mladi športniki in štafetni teki, v katerih tekmujejo med seboj klubi, ki imajo že veliko rutino. Štafetni teki se uspešno vrše v stotinah sovjetskih mest. Gozdni teki pa so se pričeli zadnjo nedeljo in bodo trajali dva tedna. To tradicionalno tekmovanje je zelo priljubljeno pri sovjetski mladini. (Tass).

Vedno močnejši zračni napadi na Japonsko

NJUJORK, 27

Vojno ministrstvo Združenih Držav poroča, da bo Japonska izpostavljena bombardiranju izredne učinkovitosti. Osem amerikanskih zračnih enot, preizkušenih v borbah nad Nemčijo je prestavljeno na Pacifik pod poveljstvom generala James Doolittlea, ki je pričel z 18. aprilom 1942, vrsto zračnih napadov na Tokio. Japonci so bili opozorjeni, da bo silovitost zračne vojne proti njim še prekosila ono, ki je zadela Nemčijo. Pri zadnjem masovnem napadu na Tokio je sodelovalo, kakor poroča vrhovni štab, 20 zračnih skupin. Doseženi so bili odlični rezultati, izgubljenih pa je bilo samo 19 letečih super-trdnjav. General Mc Arthur je danes izjavil, da se nadaljuje strnitev obroča med Japonsko, Kitajsko in Holandsko Indijo. Zavezniška letala so uničila 33 sovražnih trgovskih ladij, od katerih je bilo 80 potopljenih v Javanskem morju v pristanišču Randjermasin, Srednji Borneo, Ostala letala so napadala vojaške objekte v severnem in srednjem delu Formoze, konvoje v vodah Sanghaja, Celebesa in Malezije. Glavni stan admirala Nimitza je danes objavil, da so letala britanske mornarice napadla 24. maja mesta in letališča v Sakišima skupini, medtem ko so ameriški lovci z Okinawe napadli 3 letališča v srednjem delu Kiušiju. Močan dež je oviral ameriško napredovanje na vsem Sektorju srednje Okinawe, 24. in 25. maja so Japonci izgubili v coni Okinawa 166 letal. Sovražnikov protinapad na sektorju 6. divizije morn. strelcev je bil odbit. (NNU)

Bombaž v Ukrajini

KIJEV, 27

Bombažna kultura v Ukrajini se sedaj znova oživlja. Te pomladi so kmeti južnih področij Ukrajine z veliko vestnostjo nasadili bombaž. Področja Nikolajeva in Odeso sta domovina bombaža v Ukrajini. Znanstveni raziskovalni institut za bombažno kulturo v Odesi ima posebne postaje z velikimi plantažami za plemenski izbor. Tem poskusnim postajam se je posrečilo ohraniti semena teh bombažnih vrst pred Nemci. Nove vrsta bodo posejane na poljih področja Nikolajeva in Odese.

(Tass)

PO JUGOSLAVIJI

Delavci svojemu maršalu

BEOGRAD, 27

Ob priliki svojega rojstnega dne je prejel maršal Tito na stotine pozdravnih brzojavk in darov od strani organizacije tovarniških delavcev in delavnih podjetij. Delavci in namešćenci tvornice vagonov, strojev in mostov v Slav. Brodu so kot svoj največji dar maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu za njegov rojstni dan poslali novo lokomotivo, ki je prva izdelana v naši državi. Svečana izročitev lokomotive se je vršila včeraj dopoldne na železniški postaji v Zemunu. Tej skromni toda pomembni proslavi so prisostvovali minister prometa v zvezni vladi, Todor Vujasinović, generallaptant Jaka Avšič, pomočnik ministra industrije v zvezni vladi Branko Zlatarič in številni drugi. Delegacijo, ki je prispela z novo lokomotivo je vodil tehnični ravnatelj tovarne borec ing. Igor Mitrijev. Lokomotivo je sprejel v imenu maršala Tita prometni minister v zvezni vladi polkovnik Todor Vujasinović.

(Tanjug)

Obsojeni advokati v Beogradu

BEOGRAD, 27

Vršil se je proces proti Slavku Barletu, Vekoslavu Kisevec in Dionizu Godini, advokatom iz Beograda, kateri so po prihodu Nemcev v Beograd stopili v službo okupatorja in bili za ves čas okupacije najtesnejši sodelavci okupatorja. Advokat Slavko Barle je bil opolnomočenec nemškega komisarja za likvidacijo židovskega premoženja v Srbiji. On je s pomočjo sodišča iztirjal terjatve pri dolžnikih odvisnih od židovskega premoženja. Razen tega je pred sodiščem zagovarjal črnoborzijance, kjer se je pojavljal v spremstvu uniformiranih Nemcev, da bi tako zastrašil priče.

Prav tako opolnomočeni odvetnik je bil tudi Vjekoslav Kisovec, kateri je še pred vojno zastopal največje število nemških tvrtk. Ko je bil od nemškega vojnega sodišča obsojen na tri leta zapora, zaradi utajitve delnic podjetja «Tata», je bil na intervencijo svojih prijateljev iz nemškega poslaništva oproščen kazni.

Dioniz Godina je bil zastopnik pri zavarovalnici «Assicurazioni zastopal veliko nemško tvrtko «Bankvereln». Ob neki priliki, ko je šef sodišča pri vojaškem poveljniku za Srbijo, dr. Upenkampf predaval o uporabi mednarodnega vojnega prava s strani Nemcev na zasedenih področij in se trudil dokazati, da so brutalni nemški ukrepi opravičeni, je po končanem predavanju edino Godina povzel besedo in se zahvalil dr. Upenkampfu za to predavanje. Zaradi takšnega odkritega in zavestnega sodelovanja z nemškimi okupatorji je vojaško sodišče komande mesta Beograda obsodilo Slavka Barleta, Vjekoslava Kisovca in Dioniza Godino na tri leta težkega prisilnega dela, na izgubo državljanske časti od pet let po preteku prestane kazni in na zaplembo imovine.

Industrijska proizvodnja v Srbiji

BEOGRAD, 27

«Borba» piše: Rezultati kažejo na vse večji porast delavske produktivnosti kar je rezultat udarnega dela v podjetjih. Porast je znašal meseca januarja 100%, meseca februarja pa 105.1%, 15% poškodb v kemični industriji je bilo dovedenih na minimum, v tekstilni industriji na 1%; v metalurški industriji je bilo odstranjenih do 1. aprila 52% poškodb. V prehranjevalni in gradbeni industriji so vsi obrati obnovljeni in osposobljeni za delo. Rezultati, čeprav skromni so značilni ne toliko po svojem obsegu, kolikor po načinu s katerim so bili doseženi. Samo ogromnemu naporu in zavesti našega ljudstva se je treba zahvaliti da je ponovno vspostavljena proizvodnja, a nekje še celo povečana. Industrija v Srbiji, katera je pod nadzorstvom ministrstva za industrijo, je uspela, da je s 50% manjšo delavno silo deloma dosegla predvojno produkcijo. Tako je v kemični industriji povprečna kapaciteta tovarn in izdelovalnic mila dosegla že kapaciteto okoli 64%, kljub velikemu pomanjkanju tolšč. Posebno so se izkazali obrati mila v Srbiji in tovarne za izdelovanje plavega kamna, ki so prekoračile svojo maksimalno proizvodnjo, kljub vsem težkočam in poškodbam, ki so jih utrpele te tovarne. Izredni uspehi so zabeleženi v tekstilni in usnjarski industriji. Tudi privatna podjetja so kljub vsemu pomanjkanju pokazala povoljne uspehe. V tesnem sodelovanju z državnimi podjetji bodo mogla privatna podjetja s uspehom zadovoljiti zastavljene naloge proizvodnje. Osnovni problem, pred katerim stoji danes srbska industrija je vprašanje nabave surovin, finansiranja industrije in vprašanje delovnih sil. Posebno važno je prvo vprašanje, ker se občuti veliko pomanjkanje surovin biološkega porekla. Radi tega je predvsem potrebno dvigniti našo živinorejo, kajti še predvojna produkcija volne ni krila potrob naše države. Tudi usnjarska industrija je slabo razvita, ker se večina surovih kož predeluje na primitiven način. Tuči v industriji za predelavo lesa se občuti veliko pomanjkanje surovin. V metalurški industriji, katere pravilen razvoj je bil v stari Jugoslaviji radi zgrešenega izvajanja gospodarske politike onemogočen, je narodna oblast omogočila izgraditev novih rudnikov po svoji lastni inicijativi. Pomanjkanje delavnih sil, posebno strokovnih delavcev, je prav tako zelo važen problem srbske industrije. Za rešitev tega problema bo narodna vlada storila hitre ukrepe, kakor tudi za vse panoge industrije in obratov v Srbiji. To bo doseženo z ustvaritvijo strokovnih kadrov. *(Tanjug)*

Udarno delo ladjedelniških delavcev v Apatinu in Bezdanu

Da bi dostojno proslavili rojstni dan maršala Tita, so delavci državne ladjedelnice v Apatinu sklenili, da bodo za njegov rojstni dan izdelali en vlačilec. Čeprav so Nemci ob času umika poškodovali naprave ladjedelnice so vendar delavci zastavili vse sile in zgradili navzlic mnogim težavam na najmodernejši način vlačilec, ki so mu dali ime «Cer». Vlačilec je dolg 15 metrov in širok 1.30 m in njegove naprave in signalizacija so narejene na najmodernejši način. Vlačilec «Cer» je pred dvema dnevoma prispel v Beograd; izvršil poizkušno vožnjo, ki je popolnoma uspela. Tudi delavci državne ladijske delavnice v Bezdanu niso hoteli zaostajati za ladjedelnico v Apatinu in so dovršili z udarnim delom vlačilec, ki je nekoliko manjši od «Cera» in mu dali ime «Kozara». V vodo je bil spuščen 10. maja. (Tanjug)

Odredba ministerstva za finance

Tanjug poroča, da je z odredbo ministra za finance prepovedan izvoz, ali uvoz bankovcev iz, oz. v Jugoslavijo. Vendar smejo potniki, ki prihajajo oziroma odhajajo iz Jugoslavije, nositi s seboj 200 dinarjev. Vse vsote, ki bi presegale ta znesek, bodo zaplenjene. Ta odredba se ne bo nanašala na obmejni promet in na osebe, ki posedujejo posestva na obmejnem ozemlju na obeh stranch razmejitvene črte.

JUNAKI-OSVOBODITELJI TRSTA

S kamnom je ujel Švaba

Bilo je takrat, ko so se vodile borbe za Občine in Bane. Borci bojne komore I. bataljona IX. udarne brigade so naložili municijo. Podnevi jo ni bilo mogoče prinesti na položaje, ki so bili tik pred bunkerji. Zato so se tovariši Ante Kilov, Tilčinović Ante in Delić Vojko odpravili na pot vsako noč in nosili municijo na položaje.

V noči med prvim in drugim majem, so tiho korakali preko železniške proge. Pot je bila nevarna, kajti povsod si še lahko naletel na raztepene švabske bande. In ravno tedaj je kot iz tal zrasel med njimi oborožen nemški vojak. Vsak trenutek bi bil lahko usoden. Toda hrabri Kelov se je znašel prvi. Vedel je, da bi bil prepozen, če bi snemal puško z rame. Zato se je bliskovito sklonil, pobral kamen in udaril z njim Švaba. Ta pa je bil tako presenečen nad njegovo odločnostjo, da je ves prestrašen dvignil roke. Kelov in tovariši pa so ga hitro razorožili in odpeljali v štab.

Pet junakov - štiri havbice

Prateči četi III. bataljona VIII. udarne brigade je pretila nevarnost. Odkrila jo je nemška baterija, ki je usmerila vanjo strahovit ogenj iz havbic in lahkega orožja.

Bil je samo en izhod.

Pomočnik komisarja bataljona je izdal ukaz, da se morajo nemški topovi za vsako ceno uničiti. Namestnik komandirja Nikič se je z mitraljezcem Mihovilovičem Ivanom in s pomočnikoma Milanom in Perovičem Krsto pričel plaziti po golem kamenju proti pobesneli bateriji. Kljub srditemu ognju so se priplazili prav blizu topov. Mihovilović je vžgal po posadki, ki se je presenečena razbežala. Štirje junaki pa niso zaplenili samo topove, temveč tudi sedem motorjev, 3 avtomobile, 6 kamionov in mnogo lahkega orozja. Pobili so 15 sovražnikov, 90 pa so jih ujeli in pripeljali na štab.

Ko padajo granate

Bil je pust večer in dež je vse močneje padal.

Štab IX. udarne brigade je imel telefonsko zvezo z vsemi bataljoni, toda zdelo se je, kakor da je ni. Vsak trenutek se je pretrgala in to je trajalo vso noč.

«Prekinjena je zveza s prvim bataljonom» se začuje glas centralnega telefonista Nikole. Bataljon je v borbi in zvezo je treba na vsak način postaviti. Telefonist Jukić Peter je vzel telefon in odšel po liniji iskati pretrgano mesto. Plazil se je po blatu, se ustavjal in prisluškoval v noč. Tam spredaj, kjer je I. bataljon, rjovejo nemški topovi. Toda treba je iti naprej. Zopet se je ustavil in priključil telefon. «Halo... Nič posebnega, hočem se prepričati, če je žica na tej dolžini pretrgana».

Kar naprej je deževalo. Ves blaten se je preril Peter do mosta, kjer je besnela ogorčena borba za Občine. Sovražnik je usmeril ves svoj topovski ogenj na ta most. Peter poskuša: Prav na mostu je bila pretrgana žica. Spojil je telefon: «Halo, žica je pretrgana na mostu, kamor padajo granate. Ni mogoče do nje. Poskusil bom vse.

Granate so padale še kar naprej in tudi mitraljezi so branili dostope k mostu. Toda kljub temu je bil čez pol ure vzpostavljena zveza.

Bombaš Čaleta Šimun

Borbe za Trst so se bližale koncu. Bojne skupine so v ostrih pouličnih bojih zavzemale poslednje hiše v središča mesta. Končno se je sovražnik upiral le še v občinski hiši, močno utrjeni zgradbi, ki je izgledala kot prava trdnjava. Borci X. udarne brigade so jurišali. Prebijali so se k zgradbi in metali vanjo ročne bombe. Toda fašisti niso odnehali.

Nekaj naših bojnih skupin se je previdno priplazilo do vogala zgradbe, kjer je čepel velik kopasti bunker. Skozi line so neprestano bruhali ogenj nemški šarci v mrtve ogle ozkih ulic. Fašisti so dobro vedeli, da ta bunker ne smejo zgubiti. Toda tudi naši so vedeli, da če hočejo zavzeti zgradbo, morajo najprej uničiti ta bunker.

Komisar vojnega odreda je pogledal po svojih borcih kot vedno, kadar je iskal prostovoljce. Vsi so skočili naprej, toda bombaš Čaleta Šimun je kot puščica prehitel vse in se z dvema bombama zagnal proti bunkerju. Sovražnik je bil presenečen. Bomba je opravila svoje. Šarec v bunkerju je utihnil in skozi velika okovana vrata zgradbe je prvi vstopil bombaš Čaleta Šimun.

Desetina

Po ogorčenih bojih v okolici Trsta, kjer so naše čete v svojem nezadržnem poletu razbile obrambni obroč, so se borci X Udarne brigade prvega maja ob tretji uri prebili v samo mesto. Nastale so pouličnе borbe v katerih so borci tekmovali med seboj, kdo bo ubil največ sovražnikovih vojakov in oficirjev, ter jim prizadejal največ škode, da bi s tem izboljšali rezultate prvomajskega tekmovanja in rešili čimpreje tažaško ljudstvo fašističnega zatiranja.

Najbolje se je pokazala desetina 2. voda 2. čete 3 bataljona, ki se je kljub srditemu ognju nemških topov in minometov, prva prebila v mesto. Pričela se je srdita pouličnа borba, kjer so se nemški fašisti in njihovi pamagači zabili v že pripravljene bunkerje, ter uporabili vsako hišo, da bi ustavili nezadržno prodiranje naših čet..

Kljub temu, so borci brez obzira na sovražni trdovratni odpor jurišali naprej in naprej, in zavzemali sovražnikova oporišča. Po končanih borbah je desetina privedla na svoj štab 350 ujetih Švabov.

Obnovljena industrija, rudniki in solarne v Slov. Primorju in Trstu

Naša narodna oblast je stopila v stik s podjetjem «Ilva» in ladjedelnicami CR. (Cantieri Riuniti) in z njimi izdelala načrt o delu za obnovo in izdelavo naročil naše jugoslovanske države.

V delu je tir v ladjedelnici Sv. Andreja, ki se bo direktno zvezal z železnico, kjer se bodo dovajale lokomotive. Industrija Sv. Marka je pričela z pripravami za graditev železnih mostnih konstrukcij, ki bodo služile za obnovo in gradnjo po nemških okupatorjih porušenih mostov. V industriji Rovki je naša država prevzela velik del električnega materijala. Izdelan pa je že načrt za izdelavo novega in še večjega naročila.

Železna industrija «Ilva» je končala z obnovitvenimi deli. Ministerstvo za industrijo pri prvi slovenski vladi je ukrenilo, da se bo za pogon te industrije uvozil črni premog iz Češke, rujavi pa iz Slovenije. Z upostavitvijo tega obrata, ki se bo izvršila takoj, ko pride premog, bo mesto Trst preskrbljeno s plinom, ki ga tovarna proizvaja v svoji koksarni. Koks bo služil za visoke peči, ki bodo tudi kmalu v obratu.

Kakor za industriji «Ilva» in Cantieri Riuniti, je preskrbljena obnova drugih tržaških industrij. Vzporedno z obnovo bo tržaško delavstvo polnoštevilno zaposleno in se mu ne bo treba, kakor pod nemškimi okupatorji, bati brezposelnosti in stradanja.

Te dni je pričel obratovati rudnik premoga v Ilirski Bistrici, ki bo dajal dnevno 26 vagonov kuriva za Trst. Premog se bo v najkrajšem času pričel uvažati v Trst.

Na transport čaka velika množina gradbenega lesa, katerega se bo uporabilo pri obnovitvenih delih raznih podjetij in drugih porušenih stavb v Trstu. Precej tega lesa je že prišlo v Trst. Naša narodna oblast ga je nakazala za tista porušena podjetja, katerih obnova je trenutno največje važnosti. V te svrhe se je pri Pokrajinskem narodno-osvobodilnem odboru organiziral poseben oddelek, ki bo skrbel za gradbeni les, katerega potrebuje Trst za svojo obnovo.

Na ozemlju Slovenskega Primorja so v obratu žage v Št. Petru na Krasu, Baču in Ajdovščini, katerih dnevne proizvodnje pri polnem obratu znaša 300 k. m.

Premogovnik Sičole (Siciole), ki vsebuje 7000 kalorijski premog, je pričel z obnovitvenim delom. Sedanja proizvodnja, ki jo motijo obnovitvena dela, znaša le 2 1/2 vagona rude dnevno. Ko pa bo vsa voda izčrpana, se ceni njegovo kapaciteto na 30 vagonov dnevno. V drugem še večjem rudniku Raše v južni Istri, so v teku pripravljalna dela, da se usposobi za promet pristanišče, kjer se premog iztovarja. Rudnik namreč ni vezan na železniško progo, temveč se vse izvaža potom ladij. Pristanišče je zadelano s potopljenimi ladjami in minami, ki so jih nastavili nemški okupatorji. Po dogovoru s komando Jugoslovanske mornarice in našo civilno oblastjo, so se pričela dela za očiščenje naplavin in min, istočasno pa se bo popravilo pristanišče in transportne priprave. Tekom teh del se bo obnavljal rudnik sam, ki pa je v splošnem malenkostno poškodovan. Ta rudnik Raše je svoječasno produciral 300 in več vagonov premoga dnevno.

Poškodovane piranske solarne, ki so v normalnem času dajale letno 40.000 ton soli, so zopet obnovljene. Manjkajo nam še nekateri deli pri sesaljkah; kljub temu pa se bo čez dva dni pričelo s pridobivanjem soli, ki je namenjena za prehrano prebivalstva Slovenskega Primorja in mesta Trst.

V najhitrejšem tempu so obnovitvena dela tovarne testenin «Pastificio Triestino», kateri je Ministerstvo za industrijo zagarantiralo dovoljno količino moke za produkcijo makaronov in drugih testenin. Naša narodna oblast računa, da bo tovarna v kratkem času pričela z obratovanjem.

Živilski industriji «Ampelea» in «Arrigoni» delata s polno paro in poleg drugih izdelkov momentalno proizvajata večje množine marmelade. Živilska industrija «Alabarda» bo pričela z obratovanjem 28. maja t. l. Naša oblast je stavila na razpolago 7 vagonov konzerviranih rib za prehrano Ljubljane, katere sta izdelali živilski industriji «Ampelea» in «Arrigoni».

TRŽAŠKA KRONIKA

Spremenjeno lice Trsta

V zadnjih dneh kaže Trst vedno lepšo sliko, Trst prehaja v normalno stanje. V trgovinah, katere so se odprle, vidiš blago. Uvoz sadja in zelenjave na tržaški trg je tak, da sedaj ni treba več čakati po cel dan v vrsti. Češenj in solate je toliko, da jih trgovci ne morejo razprodati. Poleg drugega pride najkrajšem času v Trst dalmatinsko vino in v velikih količinah ribe. Glede ostale prehrane je od naše narodne oblasti osigurano; da gremo v boljše čase. Gostilne, javni lokali in zabavišča se odpirajo. Normalizacija se izraža tudi v tem, da prehaja vse gospodarsko življenje izključno pod kompetenco civilne oblasti. Med drugim pride pod civilno upravo tržaška luka in Javna skladišča; katerih šefi so že imenovani. Zelo razveseljiv je pogled na vlake in vozove; ki prihajajo obloženi z drvmi in premogom v Trst. Poleg tega pa je poleg skladišča na Krasu v Trnovskem gozdu 50.000 m³ lesa za Trst, ki čaka le še prevoza. Naša narodna oblast pa je naročila še lesa za kurjavo; sedaj se sekanje lesa za kurjavo nadaljuje po vsem Slovenskem Primorju.

Pozornost Trsta pa se z vsakim dnem stopnjuje; ob obali namreč vidiš velike množice ljudi, ki si ogledujejo delo tvrdke Tripković, s katero je Pokrajinski narodno osvobodilni odbor sklenil pogodbo za dvig in očiščenje obale in luke od potopljenih ladij.

Izdelovanje enotnega mila

25. maja se je vršila seja posvetovalne komisije, skupno s predstavniki 8 tržaških tovaren, in sicer: «ADRIA» (Antiche Ditte Riunite Industrie Adriatiche), E. e F. Hauser, V. U. Pontini, N. Barson, G. Hauser, Saponificio Dina, I. C. D. A. R. (Industria Chimica Detersivi Affini Rappresentanze) in Sodificio Triestino.

Seja je ugotovila, da imajo v zalogi precejšnje množine maščob, karbonata in kavstične sode. V kolikor bi zadnjih dveh kemikalij primanjkovalo, jih bo izdelala tovarna Solvai, ki bo pričela z obratovanjem. Želji tržaških gospodinj, da bi se izgotavljalo enotno pralno milo, čeprav v manjši količini, toda boljše, je naša narodna oblast ugodila. Na seji se je napravil načrt o proizvodnji mila, ki bo imelo 20% več maščob, kakor milo, ki so ga prejemali pod nemškim okupatorjem. Ker je staro enotno milo imelo 20% maščob, bo sedanje milo imelo torej 40% maščob. Polnilna sredstva, katera so bila v starem milu v zelo veliki količini, bodo sedaj kolikor mogoče odpadla in bodo nadomeščena po maščobi in drugih boljših kemikalijah.

Z zalogami, ki jih ima razpolago naša narodna oblast, se bo tržaškemu prebivalstvu osiguralo za 5 mesečni obrok mila.

Pevsko društvo pri Sv. Jakobu

25. maja se je v nabito polni dvorani da sedežu III. sektorja v ulici Settefontane vršila proslava dolgoletnega obstoja šentjakobskega pevskega zbora v prisotnosti vseh članov in njihovega učitelja in pevovodje tov. Švare Vladota. V svojem govoru je tajnik NOO III sektorja med drugim dejal: neizmerno veselje obdaja danes naša srca, srca vseh tržaških Slovencev, ko lahko svobodno poslušamo v naši sredi izraz slovenskih čustev, našo slovensko pesem, prav v Trstu, kjer smo toliko trpeli. V tem Trstu, kjer je fašistični zatiralec sklenil, da nas popolnoma iztrebi, izražamo Vam, dragim tovarišem članom pevskega zbora pri Sv. Jakobu največje priznanje za Vašo veliko vztrajnost in požrtvovalnost, vam, ki ste skozi 25 let fašističnega zatiranja v podzemskih kleteh ohranili to, kar je nam Slovencem najbolj pri srcu, našo slovensko pesem, izraz čustev našega srca.

Sledile so deklamacije v počastitev naših junakov, padlih za domovino, nato je pevski zbor zapel nekaj pesmi in manifestacija se je razvijala v bratskem duhu italijansko-slovenskega ljudstva v vesel zabavni večer.

V strojno - strugarskem oddelku mehanične delavnice ladjedelnice Sv. Marka

Od našega prvega obiska v tej ladjedelnici je poteklo 14 dni. Izkoristili smo priliko, ko so delavci praznovali sobotni popoldan za nov obisk. Ob vstopu na je presenetil resen — jekleno železni — molk te množice raznovrstnih strojev. Toda samo za hip, ker smo bili brez spremljevalca, smo se kretali po mili volji. Obšlo nas je neko toplo čuvstvo do teh strojev, zdi se, da nam nudijo kot v pozdrav nasproti svoje svetle prijemne ročaje. Svetli, skrbno očiščeni deli se zdijo kot žareča očesa, ki nas vabijo v bližino, da si ogledamo kaj vse so zmožni napraviti s pomočjo človeških rok in uma. Svetlikajoči izdelki, razvrščeni ob vsakem stroju pričajo o «pridnosti» in veliki produktivnosti teh strojev. Zdi se, da so oživeli ko stopamo mimo njih in jih ogledujemo, tipljemo in božamo. Umazali smo si roke z oljem, toda nič ne de, imamo občutek, da je strojem nekako prijetno, če jih tu pa tam z nekim spoštovanjem pobožamo. Celo nekak ponos jih navdaja ko spoznajo, da nekaterim niti imena ne vemo.

Pri nekem stroju smo opazili večje število že izgotovljenih pritrdilnih vijakov, za Diesel-motorje, med njimi pa nek papir. Vzeli smo v roke in pogledali. V italijanščini piše:

«Naročilo: mehanični delavnici, napraviti pritrdilnih vijakov za Dieseljeve motorje kot iz priložene skice».

V skici je načrt dolžine, širine in premera vijakov. Točna izvršitev dela, že drugi dan so vijaki gotovi.

***

Zdaj pa poglejmo malo obsežnost prostora in stroje. Sto korakov je dolga, 20 pa široka ta delavnica. V petih vrstah je tu nameščenih 82 najrazličnejših strojev strugalnih, vrtalnih, skobljačev, gladilnikov itd. Od teh je nekaj pravih velikanov kot: «Herkules», velikan — vrtalnih, «Nebiolo», velikan — železostružnik, stroj za izdelavo zobatih koles od tvrdke «Lizzoli» S. A. Turin, «M.A.S.» strugalnik, «Napredek», strugalnik, itd. Vsi ti stroji, izvzemši treh ali štirih so v polnem obratu. Celi kupi ostružnikov pričajo, da se tu zelo intenzivno dela. Pri nekem strugalniku — velikanu smo opazili, velik kup zlatosvetlikajočih ostružnikov. Opazili smo, da je prejšnji dan izgotovil precejšnje število vijakov in matic iz medenine. Ta strugalnik reže do milimetra debele in poljubno široke ostružke, kakor pač predmet, ki je v delu zahteva. Videli smo tu že izgotovljene vijake vseh vrst in velikosti, različne nadomestne dele za stroje, ter velika zobata kolesa.

Res je, ti delavci danes delajo, ker vedo, da delajo zase. Se so nekateri oddelki pod ruševinami, te čisti posebna skupina. Komaj dva, tri metre proč so še ruševine, počasi izginjajo tudi te in tu vstaja iz ruševin novo življenje.

V kakšnem ozračju in razpoloženju delajo tržaški delavci nam zgovorno povedo napisi in slike maršala Tita po stenah. Za njegov rojstni dan so zapisali:

«Viva maresciallo-operaio Tito!»

«Zivel maršal-delavec Tito!»

«Viva il nostro Tito, grande stratega della guerra di liberazione!»

«Zivel naš Tito, velik strateg osvobodilne vojne!»

«Compagno, maresciallo Tito, Grazie del Tuo genio militare e politico il popolo lavoratore di Trieste ha ricevuto la sua libertà — esso crede fermamente in Te — esso crede nella nuova Jugoslavia — patria di libero popolo operoso».

«Tovariš maršal Tito, po zaslugi tvojega vojaškega in političnega genija je delovno tržaško ljudstvo prejelo svobodo — ono trdno zaupa v Te — trdno zaupa v novo Jugoslavijo — svobodno domovino delovnega ljudstva!»

«Nostro caro Tito, sotto la Tua savia guida operai italiani e sloveni — fraternamente uniti, costruiremo la nostra futurà patria».

«Naš dragi Tito, bratsko združeni pod tvojim modrim vodstvom bomo italijanski in slovenski delavci zgradili svojo novo domovino».

Ogarev.

Poizvedba

Kdor kaj ve o partizanu DAMIAN PETRU, ki ga je SS odpeljal iz Coronea 5. aprila 1945, je naprošen, da to sporoči ženi Viktoriji Damian, Trst, Via Rismondo štev. 6.

Iz naših krajev

Ustanovitev novega okraja Devin-Nabrežina v tržaškem okrožju

V soboto zjutaj se je vršila v Nabrežini prva skupščina za novo ustanovljeni okraj Devin-Nabrežina. Skupščina se je vršila v dvorani osnovne šole, ki je bila za ta namen lepo okrašena. Na čelni strani je visela slika našega maršala Tita, okrog te pa so bile razvrščene, naša državna in narodne zastave, kakor tudi zastave vseh treh zavezniških držav.

Skupščine so se udeležili odposlanci vseh vasi, ki pripadajo temu okraju, razen tega, veliko število domačih prebivalcev. Tudi italijanski tovariši so se udeležili v večjem številu. O zastopnikov oblasti sta bila navzoča tajnik tržaškega okrožnega odbora tov. Grmek, in pooblaščenec Okrožnega Odbora tov. Branko.

Po izvolitvi delovnega predsedstva, zapisnikarjev in verifikacijskega odbora, je podal tov. Grmek obširen političen referat. V njem je obširno pojasnil zadevo Trsta, ter natančno razložil naše stališče nasproti tuji propagandi, ki dela s polno paro, da bi našo izkrvavljeno Jugoslavijo opeharila za te kraje, kjer so naši ljudje 25 let živeli v fašističnem suženjstvu. Vsi navzoči so z velikim zanimanjem sledili govorniku, ter mu burno vzklikali. Dalje je govornik obširno razložil naloge, ki nas še čakajo, posebno glede dela in obnove vsega našega gospodarstva in porušenih vasi. Tudi glede mirnega in iskrenega sožitja z domačini Italijani, je obširno razložil naše stališče, za katero je žel pri Italijanih in Slovencih viharno odobravanje.

Sledile so volitve v Okrajni izvršni odbor. Izvoljeni so bili sledeči tovariši:

Predsednik: Rukin Ferdinand, mizar, Nabrežina; I Podpredsedn.: Milič Ivan, posestnik, Nabrežina; II Podpredn: se pusti prosto za italijanskega tovariša; Tajnica: Simonetič Milena, zasebnica, Zgonik; Odborniki: Pertot Anica, zasebnica, Nabrežina; Pertot Celestin, posestnik, Nabrežina; Adam Leopold, šofer, Nabrežina; Logar Josip, lekarnar, Nabrežina; Kojanec Stanko, šofer, Nabrežina; Budin Alojzij, posestnik, Zgonik; Peric Slavica, zasebnica, Praprot; Pahor Josip, delavec, Devin; Kocman Malvina, zasebnica, Sv. Ivan pri Devinu; Škerk Celestina, zasebnica, Saležе; eno mesto se pusti prazno, za italijanskega tovariša.

Po teh volitvah sledijo volitve sodstva za ta okraj, za katerega je bilo izvoljenih 7 članov. Dva člana pristopita kar iz komenskega okraja in sicer tov. Kosmina Josip, posestnik iz Št. Polaja in Gergić Alojzij, trgovec iz Velikega Dola. Na novo so bili izvoljeni sledeči tovariši:

Pertot Janez, delavec, iz Nabrežine; Pertot Ignacij, trgovec, iz Nabrežine; Grilanc Aleksander, mizar, iz Šaleža; Pertot Ivan, posestnik, iz Nabrežine; Gruden Gizela, zasebnica, iz Nabrežine.

Tudi tu ostane še eno mesto prosto za italijanskega tovariša. Sklenjeno je bilo, da se italijanski tovariši v par dneh sestanejo ter si tam izvolijo zastopnike za te odbore.

Po volitvah je predlagal tov. Branko, da bi se odposlale 4 resolucije in sicer prvo Josipu Brozu-Titu, našemu velikemu maršalu, a drugo Komandi IV. Armije Jugoslovanske Armade in tretjo naši Osrednji Slovenski vladi v Ljubljani. V teh resolucijah so zborovalci enodušno izrazili svoje veselje in zahvalo za osvoboditev naših krajev izpod nacifašističnih režimov ter obenem izrazili svoj ogorčeni protest proti izjavi maršala Aleksandra, glede vstopa naše Armade v slovensko Primorje. Vsi navzoči so burno odobrili te resolucije. Četrto protestno resolucijo so pa zborovalci poslali gosp. maršalu Aleksandru, v kateri naše užaljeno ljudstvo odločno protestira primerjavi naše Armade z metodami nacifašističnih armad.

H koncu je tov. Grmek ponovno pozval vse, da delujejo iskreno za slovensko italijansko sožitje.

Grozodejstva okupatorja (komenski okraj)

Dne 24. maja je tov. Dominik Legiša, v grmovju nedaleč od Sesljana v bližini železnice našel truplo moža v starosti 25 do 30 let, navidez zdravnika. Do danes ga ni še nihče spoznal; domneva se, da gre za terenca. Ležal je, roke zvezane z žico, od udarcev polomljena štiri rebra, glavo skoro odrezano in prsa prebodena; na vse to vrženih par velikih kamnov. Domneva se da je bil ubit pred mesecem dni.

Gorica praznuje rojstni dan maršala Tita

Za rojstni dan maršala Tita so oficirji XXXI divizije priredili slavnostni večer.

V lepo okrašeni dvorani z jugoslovanskimi in zavezniškimi zastavami so se zbrali predstavniki Sovjetske Zveze, Anglije in Amerike ter vse naše oblasti in organizacije.

Ameriški predstavnik je v govoru izrazil svoje veselje in zadovoljstvo, da lahko skupno z borci Jugoslovanske armade praznuje rojstni dan velikega sina nove Jugoslavije, katerega zavezniki visoko cenijo.

Predstavnik Sovjetske Zveze je dejal, da proslavljamo dan največjega sina Jugoslavije, ki je svoj narod naučil zahtevati pravico. Nihče več ne bo teh pravic teptal, zato je porok Jugoslovanska Armada in bratska Rdeča armada.

Govoril je tudi predstavnik «Fronte di Liberazione», ki je izrazil veliko veselje nad bratskimi odnosi med Italijani in Slovenci. Za te res tovariške odnose moramo biti vsi hvaležni maršalu Titu, ki je to bratstvo ustvaril. Vsi protifašisti obljubljamo, da bomo združili vse naše sile, da čim preje uničimo vso fašistično reakcijo, da čim preje zaživimo z bratskim slovenskim narodom v demokratični, federativni Jugoslaviji.

Iz Izole

Civilski industriji «Arrigoni» in «Ampelea» sta imeli dne 27. maja 1945 občni zbor delavcev in nameščencev, na katerem je bil izvoljen Centralni Komitet sindakot za mesto Isola.

Slike maršala Tita

Vsem vojaškim edinicam in civilnim oblastem, ki še nimajo Titovih slik, se javlja, da jih lahko dvignejo v uredništvu «Primorskega dnevnika».

Prvo zasedanje okrajne skupščine za Postojno

Dne 24 t. m. se je v slavnostno okrašeni kino-dvorani v Postojni vršilo prvo zasedanje okrajne narodne osvobodilne skupščine za Postojno. Zgodovinsko zasedanje je otvoril predsednik okrajnega izvršnega odbora, tov. dr. Ambrožič, ki je v kratkem nagovoru pozval udeležence k enominutnem molku v počastitev padlih žrtev. Za njim je pozdravil skupščino zastopnik Komande mesta Postojne tov. Podkrižnik Milan, na kar je skupščina prešla na dnevni red. Po ugotovitvi verifikacijske komisije, da je skupščina sklepna, je povzela besedo članica okrožnega tajništva OF Krajger Živa-Ksenja, ter v izčrpnem političnem pregledu predočila zbranim vprašanje Trsta, Istre in Slovenskega Primorja v zvezi z odgovorom maršala Tita na noto angleške in ameriške vlade. Ob tej priliki je skupščina glasno protestirala proti neumestni izjavi feldmaršala Alešandra o jugoslovanski zasedbi Trsta, Slovenskega Primorja in Istre, istočasno pa je z navdušenimi vzkliki Titu izrazila svojo pripravljenost, da zastavi vse sile za gospodarsko pomoč Trstu ter za obnovo domovine.

Diskusiji je sledil referat o izgradnji narodne oblasti, temu pa poročilo tajnika o delu posameznih odsekov. Skupščina je rešila vrsto najbolj perečih vprašanj in sprejela predloge.

Da se reši vprašanje financ v zvezi z nujno obnovo in gradnjo se uvede pobiranje denarnih prispevkov na račun bodočih davkov. Ti prispevki naj se pobirajo v duhu tekmovanja, kajti zavedati se moramo, da bo zbrani denar služil hitri obnovi našega gospodarstva.

Na polju obnove in gradnje se reši vprašanje apnenic na ta način, da vsak krajevni odbor prevzame odgovornost za zgraditev najnujnejših apnenic v svojem delokrogu, odsek za gradnjo pri okrajnem odboru pa napravi načrt za bodoče gradnjo apnenic.

Dalje je skupščina rešila problem, kako prehraniti ubožne družine. Premožnejše vasi bodo same skrbele za prehrano svojih ubožnih vaščanov, izčrpanim vasem pa bodo nudile pomoč premožnejše, ki bodo skrbele obenem tudi za prehrano Trsta in vojske. Na polju kmetijstva je bil sprejet sklep o ukinitvi klanja plemenske živine, na polju gozdarstva pa sklep o ukinitvi izsekavanja mladih gozdov. Rešilo se je tudi eno izmed najvažnejših vprašanj današnje prosvete, to je obnova porušenih poslopij. Sklenjeno je bilo, da se takoj pristopi k obnovi onih šolskih poslopij, ki so le deloma poškodovane.

Skupščina je soglasno sprejela te sklepe, prav tako je soglasno potrdila že izvoljeni okrajni izvršni odbor. S svojo razgibanostjo in polnoštevilno udeležbo pri zasedanju, je skupščina dokazala svojo veliko pripravljenost in zanimanje za svoje bodoče delo.

Uredništvu pišejo

Dragi «Primorski dnevnik»!

Kot tržaški Slovenec te pozdravljam in želim obilo sreče. V mladih letih sem obiskoval slovensko šolo tu v Trstu. Daleč je že tisti čas, 20 let, a ne smeš misliti, da sem pozabil na svoj materin jezik. Zelo me veseli, da zdaj zopet lahko čitam naš list in to brez strahu doma ,ali pa na ulici. Fašistična oblast nam je bila prej prepovedala vse liste.

Te dni sem imel priliko govoriti z ljudstvom iz Vipavske doline. Bil sem ne malo presenečen ko sem slišal, da je mnogo hiš in vasi, katerim še ni znan naš časopis. Tako na primer ga Rihenberk še ni videl. Čitajo ljubljanski tisk naš «Primorski dnevnik» pa jim je neznan. Zakaj to?

Franc».

Novo življenje v tovarnah Sv. Andreja

V tovarni Sv. Andreja so bili 7. maja spet vsi na delu. Vrnili so se iz bataljonov, ki so jih ustanovili v dneh ustaje. Začelo se pa 30. aprila ob eni popoldne. S puškami so šli k Sv. Juštu, z dvaindvajsetimi puškami stražarjev tovarne, ki so jih že zjutraj razorožili. Tovarno so izročili v varstvo domačim zaščitnikom in skupina 80 mož približno je krenila proti Sv. Juštu in na poti razorožila prve kolone Nemcev kakih 80 mož, mnogo živil in tobaka. Večina pa so se borili vsak v svojem domačem rajonu ali sektorju. Mnogi so šli in se več niso vrnili po 7. maju v tovarno, ker so dali svoje življenje na ulicah Trsta. Tisti dan je pri Sv. Juštu padel Ventrucci Gastone, ki je bil elektricist. Na pristanišču je padel železostrugar Semeia Fiorello. Pri Sv. Jakobu, kjer boji niso imeli prestanka, so našli glodarja (frezerja) Suard Galliana, našli so ga zvezanega in ubitega pred glavnimi vrati. Via dell'Istria so našli mrtvega Francesca Druzina, ki je bil zaposlen v livarni. In danes se klanjajo v tovarni spominu tovarišev, ki so se borili in padli za boljše življenje v tovarnah, ker so se zavedali, da je potrebno, da tudi oni udarijo z lastno pestjo po sovražniku, ter tako doprinesejo vsak svoj delež k razbitju osvajalcev, fašistov in izdajalcev ter pijavk. Mar so delali tedaj delavci razlike med Slovenci in Italijani? Mar so se eni izkazali boljši, odločnejši kot drugi? Nikakor! Bili so vsi enako odločni, šli so kot eden in kri enih in drugih je pordečila tržaški tlak. Mnogi so bili ranjeni. Mehanik Paulisic Pietro je še vedno v bolnici. Ranjen je bil tudi Rolaz Giovanni, ki je delal ob žerjavih.

Ko so se vrnili, je zavladal duh prerojenja v tovarni, nova zavest in silni, polet pri delavcih. Bombardiranje zlasti napadi 7. in 20. febr. so močno poškodovali zgradbe podjetij, toda stroji so ostali večinoma nepoškodovani, surovin manjkalo niti pod okupacijo, manjkala je le volja in ljubezen do dela pri delavcih vsled tega je skoraj tovarna prenehala z delom. Iz dneva v dan so se ponavljale sabotaže. Mnogi so sabotirali nekako nagonsko, ne da di se pri tem zavedali da prav za prav sabotirajo. Naročeni so bili motorji za tanke, a delo je teklo tako počasi, da bi nemški fašisti prav gotovo ne dočakali njihove izdelave. Dobivali so naročila za izdelavo raznih stvari v določenem času; rok je potekel, a delo ni bilo izvršeno.

Nekoč je bilo v tovarni le štiri do šest odstotkov delavcev odsotnih. V času okupacije pa je dosegla odsotnost 25 odstotkov. Zadnje tri mesece pred osvoboditvijo delavci niso več prejemali niti zajtrka niti kosila niti večerje.

Od 1. 1939 do 1. 1944 se je produkcija zmanjšala za 16%. Prej je delalo okrog 2.400 delavcev, sedaj 1.800, vštevši nameščence. Upravo vodi tovarniški odbor, ki mu predseduje De Santi Mario. Odgovoren upravitelj je industrijski izvedenec Jerini Jože. Glavnemu odboru tovarne je podrejenih deset odborov v raznih oddelkih.

V sestavljalnici strojev se med drugim končujejo trije motorji Diesel za naše ladje. Velikanska livarna ni bila poškodovana in sedaj že obratuje.

V tovarni se na vsak korak čuti novo življenje. Odnos delavcev do dela se je popolnoma spremenil. Medtem ko so preje vedeli, da ne delajo zase, ampak celo proti sebi; da delajo pravzaprav za tujca, osvajalca in domače špekulantske žepe, so zaradi tega tudi jemali blago iz skladišč, jemali so ga sistematično, domenjeni med seboj. Vse to se danes ne dogaja več. Danes je vsak delavec ljubosumen nad tem, kar ima tovarna, vsakdo izmed njih je najzvestejši zaščitnik tovarniškega inventarja in v njih samih raste čut odgovornosti in discipline. Dokaz tega stanja je tudi dejstvo, da v tovarni ni več «guardianov» (stražarjev). Odkar morejo delavci dejansko kontrolirati in voditi tovarno s svojim tovarniškim in delavskim odborom, so delavci postali resnični borci na polju obnove.

S hrano so zadovoljni, zanje skrbi komanda jugoslovanske mornarice. Za hrano prispevajo Lir 1.80 dnevno. Kuhinjo upravljajo sami; zato so tembolj zadovoljni.

Ob priliki rojstnega dne maršala Tita jim je komanda jugoslovanske mornarice poslala 2500 zavojev. Vsak je dobil svojega, tehniki, administratorji, delavci, uradniki in celo oni, ki spadajo k tovarni, a se sedaj nahajajo v Narodni zaščiti ali Titovi vojski. Za te zadnje so zavoje prejele njihove družine. V vsakem paketu so našli 1 kg testenin, 1 kg krompirja, 200 gr marmelade, 80 gr sladkorja, 200 gr masti in 1 steklenico konjaka. Kar je značilno za razpoloženje skoraj 2000 delavcev in za samo ozračje tovarne, je odločno volja, da se popravi čimpreje vse, kar se popraviti da, ostalo pa zgraditi na novo, pospešiti vsestransko tempo dela in tako jačati našo industrijo.

Delavci pravijo, da bo še preje kot si mislimo tovarna postala kos velikim nalogam, ki jo čakajo v svobodni Jugoslaviji «Mi bomo dali vse od sebe, da bomo tudi mi od tovarne prejemali vso nam potrebno pomoč». Te besede dovolj jasno povedo, kako misli in po čem hrepeni resnično delovno ljudstvo Trsta, ne pa različna ugibanja tistih neodločnih in nedelavnih, ki se samo sprašujejo, kako in kaj bo jutrišnji dan prinesel Trstu.

Roži

Tržaška mladina zboruje

Dne 24 maja 1945 popoldne se je vršila konferenca tržaške italijanske protifašistične mladine (GAI) iz IV. sektorja. Na konferenci je bilo enoglasno izvoljeno 25 tovarišev, ki so se pokazali najbolj vredne, da nosijo zaupanje mladine, v konzulto.

Mladina se je udeležila volitev z velikim navdušenjem, svesta si važnosti konference, ki je prvič v zgodovini mesta, odprla mladini pot za dosego tiste politične dozorelosti, ki je potrebna za naše naloge v bodočnosti.

Na konferenci sta govorila tovarišica Fulvija in tovariš Giulio, ki sta v jasnih besedah orisala program današnje mladine. Po volitvah so se izvoljeni predstavniki zbrali na posebni seji, kjer so si izbrali svoj izvršni odbor in svojega tajnika.

Nato se je razvila prosta zabava s plesom. Vse naokrog pa so švigale rakete in goreli kresovi na čast rojstnemu dnevu našega Tita.